

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1938 kl. 5 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning om dels reglering av arbetstiden och övriga arbetsförhållanden för ungdom i åldern 14—18 år, dels rådgivning och annan hjälp till ungdomens yrkesval.

Motionen. I en inom riksdagens första kammare väckt motion, nr 212, har herr Ohlin hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning dels rörande frågan om reglering av arbetstiden och övriga arbetsförhållanden för ungdom i åldern 14—18 år, dels rörande rådgivande institutioner och andra möjligheter till hjälp vid ungdomens yrkesval.

I avseende å motivering får utskottet hänvisa till motionen.

Yttranden. Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionen från *socialstyrelsen*, som i huvudsak anför följande:

»Bestämmelserna i svensk lagstiftning angående minderårigas användande i arbete återfinnas i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd, vars 9 § förbjuder minderårigs användande till arbete, förrän den minderårige fyllt tretton år. I 10 § arbetarskyddslagen förbjudes användande av barn under fjorton år till industriellt arbete samt byggnads-, skogsavverknings-, kolnings- och transportarbete; förbudet gäller icke distribution av varor eller uträttande av bud eller ärenden. Dessa bestämmelser äga enligt 1 § arbetarskyddslagen icke tillämpning på arbetsgivares egna barn, oavsett om i företaget sysselsätts endast medlemmar av arbetsgivarens familj eller icke. Yrkesinspektionens chefsmyndighet må bevilja eftergift från de i 9 och 10 §§ meddelade förbuden i fråga om lätt arbete, som bedrives i fria luften och fortgår allenast under kortare tid av året samt icke regleras av samband med mekaniskt driven arbetsprocess, och jämväl i särskilda fall från förbudet mot industriellt och därmed jämförbart arbete, där så prövas nödigt till förekommande av sysselloshet eller annat allvarligt men för den minderårige. Husligt arbete, som ej drives i förvärvssyfte, faller utanför arbetarskyddslagens tillämpningsområde.

Vid den internationella arbetsorganisationens tjugotredje sammanträde den 3—23 juni 1937 behandlades och godkändes tvenne konventionsförslag (59 och 60) samt en rekommendation (nr 52) angående minimiålder för barns användande till arbete.

De båda vid arbetskonferensens sammanträde 1937 antagna konventionsförslagen rörande minimiålder för barns användande till industriellt respektive icke-industriellt arbete utgöra revisioner av de tidigare vid konferensens första (1919) respektive sextonde (1932) sammanträden antagna, av Sverige

ännu icke ratificerade konventionsförslagen i ämnet. Den huvudsakliga innebörden av revisionen är, att minimiåldern höjes från i förutvarande konventionsförslag gällande fjorton till femton år.

Tillämpningsområdet för det första av nu ifrågavarande konventionsförslag är industriella företag, varmed avses gruvor, stenbrott och andra mineralutvinningsföretag, tillverknings- och kraftföretag, byggnads- och anläggningsarbeten samt transportverksamhet med undantag av transport för hand. Det senare konventionsförslaget äger tillämpning å varje arbete, som icke regleras i förutnämnda konventionsförslag eller i konventionerna angående minimiåldern för barns användande i jordbruket (1921), respektive till sjöss (1936).

Beträffande industriellt arbete medges undantag från den allmänna regeln, att barn under femton år ej må användas till arbete, blott för företag, vari sysselsätts endast medlemmar av arbetsgivarens familj, och detta för såvitt icke sysselsättningen på grund av sin natur eller de förhållanden, varunder den utövas, är farlig för därtill använda personers liv, hälsa eller moral. Det senaste förbehållet innebär en inskränkning av omfattningen av undantaget för familjeföretag enligt 1919 års konvention, vilket undantag var generellt. Till denna punkt anknäytes rekommendationen angående minimiålder för användande av barn till industriellt arbete i familjeföretag. Konferensen uttalar däri, att man med skäl kan hoppas, att det skall bli möjligt att inom en nära framtid fullständigt avskaffa berörda undantag, varför konferensen hemställer till medlemmarna av internationella arbetsorganisationen att bemöda sig att tillämpa sin lagstiftning angående minimiålder för användande till arbete i alla industriella företag, därunder inbegripna familjeföretagen. — Bestämmelserna i konventionsförslaget angående industriellt arbete äga icke tillämpning å av offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete i yrkesskolor.

Konventionsförslaget angående icke-industriellt arbete skall ej tillämpas å fiske till havs, arbete av väsentligen uppfostrande art i godkända och kontrollerade tekniska yrkesskolor, som drivas utan vinstsyfte, samt, efter beslut av vederbörande nationella myndighet, arbete i företag, vari endast sysselsätts medlemmar av arbetsgivarens familj, under villkor att arbetet icke är skadligt eller farligt, och husligt arbete i familj, vilket utföres av medlemmar av familjen.

Beträffande sådana arbeten, varå konventionsförslaget angående icke-industriellt arbete äger tillämpning, är den allmänna regeln, att barn under femton år eller barn, vilka, ehuru de uppnått nämnda ålder, ännu äro underkastade primär skolplikt enligt den nationella lagstiftningen, icke må användas därtill. Härifrån göres det undantaget, att barn, som fyllt tretton år, må utom de för skolgången bestämda timmarna användas till lätt arbete, som icke är skadligt för deras hälsa eller normala utveckling och icke är av beskaffenhet att menligt inverka på deras skolgång eller förmåga att tillgodogöra sig undervisningen, dock med den inskränkningen, att barn, som fyllt tretton men ej fjorton år, icke må användas till lätt arbete under mer än två timmar om dagen, vare sig å skol- eller lov dagar, och icke må åt skolan jämte lätt arbete ägna mer än sammanlagt sju timmar om dagen. Beträffande det antal timmar om dagen, varunder barn över fjorton år må användas till lätt arbete, skall den nationella lagstiftningen bestämma. Lätt arbete skall vara förbjudet å söndagar och lagstadgade allmänna högtidsdagar samt nat-tetid. — I konstens, vetenskapens eller undervisningens intresse må slut-

ligen den nationella lagstiftningen med vissa begränsningar och medelst individuella tillstånd medgiva undantag från ovannämnda bestämmelser, så att barn kunna uppträda vid offentliga föreställningar och såsom skådespelare eller statister deltaga i filminspelningar.

Vid den slutliga omröstningen röstade de svenska regeringsombuden för konventionsförslaget angående minimiålder för barns användande till industriellt arbete med viss reservation beträffande möjligheten av ratifikation från svensk sida, men avhöllo sig från deltagande i voteringarna om det andra konventionsförslaget samt rekommendationen.

Genom Kungl. Maj:ts proposition nr 45 till innevarande års riksdag har riksdagen beretts tillfälle att yttra sig över vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1937 fattade beslut, vari ingår jämväl denna fråga angående minimiålder för barns användande till arbete. I ovan angivna proposition anför departementschefen beträffande dessa frågor följande:

'Det största hindret för anslutning från svensk sida till konventionsförslaget angående minimiålder för barns användande till icke-industriellt arbete synes mig utgöras av den alltför rigorösa begränsning av möjligheterna till undantag i fråga om sådant arbete av lättare art, som göres i ifrågavarande konventionsförslag. Detta konventionsförslag kan jag därför icke förorda till ratificering.

I fråga om konventionsförslaget rörande minimiålder för barns användande till industriellt arbete föreligga även, liksom tidigare beträffande det ursprungliga konventionsförslaget, vissa om än mindre hinder för ratifikation, vilka sammanhånga med konstitutiva drag i den svenska arbetarskyddslagen, såsom i fråga om tillämpligheten på familjeföretag. Då anledningen till de föreliggande revisionsförslagen, ungdomsarbetslösheten, icke för närvarande kräver särskilda åtgärder i Sverige, torde frågan om ratifikation lämpligen kunna anstå, till dess en allmän revision av arbetarskyddslagen kommer till stånd. Jag har under övervägande frågan om att igångsätta en sådan revision. Av enahanda skäl, som nyss anförts, anser jag, att den till konventionsförslagen fogade rekommendationen angående minimiålder för barns användande till industriellt arbete i familjeföretag icke för närvarande bör giva anledning till åtgärder i vårt land.'

Då detta skrives, har andra lagutskottet givit sin anslutning till departementschefens uppfattning i dessa frågor, men ärendet har ännu icke varit föremål för riksdagens behandling.

Socialstyrelsen måste bekräfta, att många ungdomar, som blivit för gamla att bibehålla anställning som springpojkar, hava rätt svårt att finna något för sig passande yrkesområde, vari de kunna utbildas. Erfarenheter härom hava framkommit icke minst under den senaste stora arbetslöshetskrisen. De under åren efter 1934 anordnade provisoriska verkstadsskolorna inom de speciella arbetslöshetscentra hava därför fyllt en betydelsefull uppgift att genom yrkesutbildning på skilda områden möjliggöra, att denna ungdom kan komma ut i ordentligt förvärvsarbete. Med stöd av gjorda erfarenheter har Kungl. Maj:t tillsatt en kommitté under ecklesiastikdepartementet, den s. k. verkstadsskoleutredningen, som arbetar med detta problem om ungdomens yrkesutbildning. Då äldre tiders former för ungdomens yrkesutbildning icke längre äga bestånd i samma omfattning som tidigare, torde det bliva nödvändigt, att det allmänna i större utsträckning än förut går in för åtgärder, som främja ungdomens yrkesutbildning.

I motionen framföres vidare tanken på att arbetstiden för ungdomar, som skola yrkesutbildas, borde göras kortare än för äldre arbetare, och motionären föreslår som exempel en arbetstid av 40 timmar per vecka.

Ehuru onekligen många skäl kunna tala för en dylik anordning, stöter det helt säkert på stora praktiska olägenheter, om ungdomar inom vissa åldersgrupper skulle hava en kortare arbetstid än övriga arbetare inom ett visst verksamhetsområde. En dylik anordning kommer antagligen att i första hand medföra ökade svårigheter för denna ungdom att kunna erhålla någon arbetsanställning. Redan med den begränsade arbetstid, som nu gäller, torde det icke erbjuda allt för stora svårigheter för den ungdom, som vill besöka yrkesskolor och utbildningskurser, att göra detta.

Slutligen framhåller motionären de begränsade möjligheter, som föreligga för ungdomen att erhålla någon vägledning vid valet av yrke. 'Vad skall jag bli?' är den många gånger uppställda men obesvarade frågan. Valet av yrke uppgives ofta komma att ske på en slump. Att förhållandena ligga till just på detta sätt torde av ingen kunna bestridas. Arbetsmarknaden i vårt land har åtstramats på så sätt, att det inte bara är en konst att välja ett passande yrke utan kanske en ännu svårare konst att kunna erhålla någon sysselsättning inom det valda arbetsområdet. I detta sammanhang omnämner motionären de strävanden och försök, som gjorts i vissa länder att genom s. k. yrkesrådgivning underlätta ungdomarnas yrkesval. Det äger sin riktighet, att dessa linjer i vissa länder drivits mycket hårt och att man genom s. k. psykoteknisk prövning av unga individer sökt finna bedömningsgrunder, för vilka arbetsområden vederbörande bäst lämpa sig. Trots allt arbete, som nedlagts på den individuella yrkesrådgivningens problem, måste emellertid detta ännu sägas befinna sig på experimentstadiet. Intresset för de metoder, som bruka användas, synes på håll, där man förut lagt stor vikt vid dem, hava gått starkt tillbaka. Självklart är det varken nödvändigt eller önskvärt, att ansvaret för valet av yrke överflyttas från den arbetsökande individen till några aldrig så väl utrustade offentliga eller enskilda institutioner.

Helt annorlunda ställer sig emellertid frågan, om man lägger huvudvikten vid yrkesorienteringen, d. v. s. uppgiften att vägleda den, som är tveksam vid valet av levnadsbana angående anställnings- och arbetsvillkor, utbildning och inkomstmöjligheter inom skilda arbetsområden. Ehuru väl en så begränsad uppgift kan förefalla betydligt enklare än yrkesrådgivningen, måste man även härvidlag räkna med betydande svårigheter. Det torde icke bliva lätt att följa och registrera de skiftande förhållandena inom de olika yrkena med avseende på utbildningsvillkor, inkomstmöjligheter o. s. v. En sådan informationsverksamhet kräver utan tvivel en organisation, som i fråga om omfattning och kostnader blir betydande.

I ett utlåtande till andra kammarens andra tillfälliga utskott beträffande motionerna I: 210 och II: 335 angående en centraliserad upplysningsverksamhet till tjänst för ungdomens yrkesvägledning har styrelsen mera utförligt berört dessa frågor om yrkesrådgivning och yrkesorientering.»

Förutom det sålunda i anledning av förevarande motion införskaffade yttrandet får utskottet i avseende å motionens senare del, rörande rådgivande institutioner och andra möjligheter till hjälp vid ungdomens yrkesval, hänvisa till de yttranden, som i anledning av den jämväl till utskottet överlämnade motionen I: 210 och den därmed likalydande motionen II: 335, rörande

utredning om ungdomens yrkesvägledning, avgivits av *socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och landsorganisationen i Sverige*. Nämda utlåtanden äro såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande nr 12.

Utskottet. I avseende å motionärens yrkande på hemställan om utredning rörande frågan om reglering av arbetstiden och övriga arbetsförhållanden för ungdom i åldern 14—18 år får utskottet hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition nr 45 till innevarande års riksdag, däri statsrådet och chefen för socialdepartementet bland annat förklarat sig hava under övervägande att igångsätta en allmän revision av arbetarskyddslagen. Det är att förvänta, att nämnda revision jämväl kommer att omfatta förevarande fråga. Utskottet, som finner motionärens yrkande på denna punkt förtjäna det allvarligaste beaktande, anser dock på grund av vad ovan anförts, att någon framställning från riksdagens sida om utredning i motionens syfte sålunda i detta avseende icke är erforderlig.

Vad härefter beträffar motionärens yrkande på hemställan om utredning rörande rådgivande institutioner och andra möjligheter till hjälp för ungdomens yrkesval, får utskottet framhålla den nära överensstämmelsen mellan detta yrkande och det i motionerna I: 210 och II: 335 framställda yrkandet på hemställan om utredning rörande lämpligaste formen för en centraliserad upplysningsverksamhet för ungdomens yrkesvägledning. Utskottet har funnit sådana skäl tala för ett bifall till sistnämnda hemställan, att utskottet i sitt utlåtande, nr 12, i nämnda fråga hemställt hos första kammaren att för sin del besluta anhållan hos Kungl. Maj:t om utredning i ämnet. Därest en dylik utredning kommer till stånd, lär den jämväl komma att omfatta de i förevarande motion berörda frågorna om rådgivande institutioner och annan hjälp till ungdomens yrkesval.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion, i vad den ej kan anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört, ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 maj 1938.

På utskottets vägnar:

G. HEÜMAN.

Närvarande: herrar *Heüman, Gottfrid Karlsson, Anders Andersson, Swartling, Magnusson, von Horn och Albertsson*.